

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи

О. Б. Жильцов

« 7 » 2017 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВДС.01. ДИДАКТИКА ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Спеціальність 012 Дошкільна освіта

I-й освітній рівень (бакалаврський)

Педагогічний інститут

Київ – 2017

Дидактика початкової школи: роб. навч. програма [для студентів спеціальності 012 «Дошкільна освіта»] / уклад. Г.О.Васьківська. – Київський університет імені Бориса Грінченка, 2017–15 с.

Розробник:

Васьківська Галина Олексіївна, професор кафедри педагогіки та психології Київського університету імені Бориса Грінченка, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри педагогіки та психології

Протокол № 1 від 6 вересня 2017 року

Завідувач кафедри педагогіки та психології

 Г. І. Іванюк

Заступник директора з науково-методичної та навчальної роботи

 М.А. Машовець

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань <i>01 Освіта</i>	Нормативна	
	Спеціальність 012 «Дошкільна освіта»		
Модулів – 3	<i>Спеціалізація: вчитель початкової школи</i>	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3		2-й	
Загальна кількість годин – 120		Семестр	
		3-4-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2; самостійної роботи студента – 2	Спеціальність 012 дошкільна освіта І-й освітній рівень (бакалаврський)	Лекції	
		22 год	
		Семінарські	
		20 год	
		Самостійна робота	
		42 год	
Модульний контроль:			
6 год			
Вид контролю: екзамен			

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Дидактика початкової школи» засвоєння студентами категоріального апарату, міжпредметних зв'язків з іншими дисциплінами, а також формування вмінь і навичок інтелектуальної й фахової діяльності, соціального спілкування та роботи з групою. Важливим є розв'язання протиріччя між колективним характером фахової діяльності та індивідуальним способом засвоєння знань.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Дидактика» є:

- засвоєння студентами головних положень сучасної дидактики;
- формування педагогічної позиції щодо процесу навчання учнів;
- набуття досвіду володіння сучасними навчальними технологіями;
- засвоєння форм і методів організації навчальної діяльності у початковій школі;
- упровадження дидактичних знань та способів діяльності на практиці.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати :

- основи дидактики, її поняття і категорії є послідовним використанням їх в професійній діяльності;
- знати підходи до визначення дидактики як науки, її взаємозв'язок з іншими науками;
- певні знання і уміння з питань навчання і виховання;
- педагогічні технології, моделі навчання й виховання.

вміти :

- грамотно використовувати засвоєні знання в дискусіях і рішеннях проблемних завдань і питань;
- з'ясувати об'єкт, предмет, завдання дидактики;
- володіти поняттями щодо структури, завдань і цілей учбової діяльності, особливостей засвоєння знань, вмінь і навиків (віковий аспект, інноваційні технології навчання);
- оволодіти постановки проблемних питань по темі;
- самостійно виявляти закономірності взаємозв'язку процесів виховання, навчання;
- знати основні підходи до навчання, його функції, моделі й методи;
- уміти ставити й вирішувати проблемні питання й задачі, самостійно визначати методи й моделі навчання на основі одержаних теоретичних знань.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. ДИДАКТИКА ЯК ТЕОРІЯ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ

Тема 1. Дидактика як галузь педагогіки (2 год)

Поняття дидактики. Основні категорії дидактики. Методологія процесу навчання. Основні функції навчання. Шляхи їх реалізації. Основні компоненти процесу навчання. Структура діяльності вчителя в навчальному процесі. Види навчання.

Основні поняття теми: педагогіка, дидактика, навчальний процес, учитель, учень.

Рекомендована література:

Основна: 5, 9, 28, 40

Додаткова: 17, 24, 36

Тема 2. Сутність та структура процесу навчання у початковій школі (2 год)

Сутність процесу навчання. Закони, принципи й правила навчання. Етапи навчального процесу. Організація диференційованого навчання. Сутність розвивального навчання. Гуманізація навчального спілкування. Емоційність процесу навчання.

Основні поняття теми: навчальний процес, диференціація навчання, гуманізація.

Рекомендована література:

Основна: 16, 30, 37

Додаткова: 27

Тема 3. Особливості змісту початкової освіти. Характеристика Державного стандарту початкової освіти (2 год)

Історія розвитку початкової освіти. Розвиток змісту початкової освіти в умовах державного суверенітету України: методологічний, законодавчий, дидактичний аспекти. Поняття про Державний стандарт загальної середньої освіти. Навчальні плани та програми для початкових шкіл. Підручники для початкової школи.

Основні поняття теми: початкова освіта, зміст освіти, Державний стандарт, навчання, програми, підручники.

Рекомендована література:

Основна: 4, 6, 7, 31

Додаткова: 10,18

Тема 4. Початкова освіта зарубіжних країн (2 год)

Актуальні проблеми розвитку сучасної шкільної освіти. Тенденції розвитку початкової освіти в зарубіжжі. Особливості організації сучасного стану початкової освіти в деяких зарубіжних країнах. Творці гуманістичних педагогічних систем.

Основні поняття теми: сучасна шкільна освіта у зарубіжних країнах, тенденції розвитку початкової освіти, педагогічні системи

Рекомендована література:

Основна: 18, 33, 38

Додаткова: 13

Змістовий модуль 2. РЕАЛІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Тема 5. Сутність та характеристика підручника початкової школи (2 год)

Історія підручникотворення. Зміст сучасного підручника. Особливості підручника для початкової школи. Основні вимоги до творення підручника. Санітарно-гігієнічні вимоги до творення підручника.

Основні поняття теми: сучасний підручник, посібник, початкова школа

Рекомендована література:

Основна: 3, 30, 31

Додаткова: 7

Тема 6. Особливості форм організації навчального процесу у початковій школі (2 год)

Суть класно-урочної системи навчання. Урок – основна форма організації навчально-виховного процесу: педагогічні вимоги до уроку; підготовка вчителя до уроку; типи уроків та їх структура; схема аналізу уроку; шляхи підвищення ефективності уроку. Нетрадиційні форми навчання. Позаурочні форми навчання.

Основні поняття теми: класно-урочна система навчання, форми організації уроку, класифікація уроків.

Рекомендована література:

Основна: 26, 28

Додаткова: 37

Тема 7. Характеристика методів та засобів навчання у початковій школі (2 год)

Поняття методів навчання та їх класифікація. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності. Методи стимулювання навчальної діяльності учнів. Методи контролю і самоконтролю у навчанні. Засоби навчання.

Основні поняття теми: методи навчання, класифікація методів навчання, стимулювання навчальної діяльності, контроль і самоконтроль у навчанні.

Рекомендована література:

Основна: 1, 15, 34

Додаткова: 22

Змістовий модуль 3.

ДІГНОСТИКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ

Тема 8. Компетентність як показник якості освіти в сучасній школі (2 год)

Уміння вчитися як ключова компетентність. Сутність і структура уміння вчитися. Вікова та індивідуальна характеристика молодших школярів як суб'єктів учіння. Розвиток в учнів процесів сприймання. Мотивація учіння молодших школярів. Формування структурних компонентів уміння вчитися.

Основні поняття теми: уміння вчитися, структурні компоненти уміння вчитися, молодший школяр як суб'єкт навчання, індивідуальні особливості, мотивація.

Рекомендована література:

Основна: 2, 29, 32

Додаткова: 23, 27

Тема 9. Сучасні технології навчання у початковій школі (2 год)

Навчальні технології. Особистісно-орієнтована технологія навчання. Технологія групової навчальної діяльності школярів. Технологія розвивального навчання. Технологія формування творчої особистості. Технологія навчання як дослідження. Поняття про технології інтерактивного навчання. Роль і місце методів інтерактивного навчання у початкових класах.

Основні поняття теми: технології навчання, особистісно-орієнтоване навчання, розвивальне навчання, інтерактивне навчання.

Рекомендована література:

Основна: 11, 12

Додаткова: 8

Тема 10. Сутність та дидактичні вимоги до контрольної-оцінювальної діяльності учителя початкової школи (2 год)

Ретроспективний аналіз проблеми контролю й оцінювання успішності учнів. Концептуальне й нормативне забезпечення контрольної-оцінювальної діяльності вчителів в умовах державного суверенітету України. Основні поняття контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи.

Нові форми контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів: тестові завдання та освітні портфоліо. Дидактичні вимоги до організації контрольної-оцінювальної діяльності вчителя.

Основні поняття теми: контроль, засоби контролю, оцінювання якості освіти, навчальні досягнення.

Рекомендована література:

Основна: 15, 19, 20

Додаткова: 21

Тема 11. Ефективність організації навчального процесу у малочисельній початковій школі (2 год)

Особливості організації навчального процесу. Проблема якості освіти у малочисельній початковій школі. Специфіка побудови уроків у класах-комплектах.

Основні поняття теми: малочисельна початкова школа, клас-комплект, сільський учень.

Рекомендована література:

Основна: 25, 35

Додаткова: 36

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	с	лаб.	с.р.	МКР		л	с	л	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. ДИДАКТИКА ЯК ТЕОРІЯ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ												
Тема 1. Дидактика як галузь педагогіки	6	2	2		4							
Тема 2. Сутність та структура процесу навчання у початковій школі	6	2	2		2							
Тема 3. Особливості змісту початкової освіти. Характеристика Державного стандарту початкової освіти		2	2		4							
Тема 4. Початкова освіта зарубіжних країн	8	2	2		4							
Модульний контроль	2					2						
Разом за змістовим модулем 1	22	8	8		14	2						
Змістовий модуль 2. РЕАЛІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ												

Тема 5. Сутність та характеристика підручника початкової школи	8	2	2		4								
Тема 6. Особливості форм організації навчального процесу у початковій школі	8	2	2		4								
Тема 7. Характеристика методів та засобів навчання у початковій школі	8	2	2		4								
Модульний контроль	2					2							
Разом за змістовим модулем 2	26	6	6		12	2							
Змістовий модуль 3. ДІГНОСТИКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ													
Тема 8. Компетентність як показник якості освіти в сучасній школі	8	2	2		4								
Тема 9. Сучасні технології навчання у початковій школі	8	2	2		4								
Тема 10. Сутність та дидактичні вимоги до контрольної-оцінювальної діяльності учителя початкової школи	8	2	2		4								
Тема 11. Ефективність організації навчального процесу у малочисельній початковій школі	6	2			4								
Модульний контроль	2					2							
Разом за змістовим модулем 3	32	8	6		16	2							
Усього годин	90	22	20		42	6							
Іспит (семестровий контроль)	30												
Усього годин	120	22	20		42	6							

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	К-ть годин
1	Особливості змісту початкової освіти. Характеристика Державного стандарту початкової освіти	2
2	Початкова освіта зарубіжних країн	2
3	Процес навчання, його структура та види	2
4	Особливості форм організації навчального процесу у початковій школі	2
5	Сутність та характеристика підручника початкової школи	2
6	Дидактичні особливості уроків у 1 класі	2
7	Сучасні технології навчання у початковій школі	2
8	Особливі форми проведення уроків у початковій школі	2
9	Компетентність як показник якості освіти в сучасній школі	2
10	Сутність та дидактичні вимоги до контрольної-оцінювальної діяльності учителя початкової школи	2
	Усього	20

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	К-ть годин	К-ть балів
1	Внесок педагогічної думки в розвиток дидактики 1.Порівняйте різні дидактичні концепції за цілями і методами навчання.	4	5
2	Предмет дидактики, її функції і завдання. Основні категорії дидактики 1.Складіть глосарій основних категорій дидактики.	2	5
3	Зміст загальної і середньої освіти. Державний стандарт початкової освіти. 1.Порівняти сильні і слабкі сторони різних теорій формування змісту освіти. Результати оформити у таблицю.	4	5
4	Видові поняття процесу навчання. Процес навчання як система Скласти порівняльну таблицю сильних і слабких сторін основних видів навчання, охарактеризувати їх.	4	5
5	Сутність, функції і структура процесу навчання Порівняти взаємозв'язок основних функцій навчання. Результати оформити у таблицю.	4	5
6	Закономірності, принципи і правила навчання у початковій школі. 1.Визначити основні вимоги до реалізації принципів: - свідомості й активності; - цілеспрямованості; - наочності; - систематичності та послідовності; - науковості; - доступності (письмово)	4	5
7.	Структура і функції методів навчання. Вибір та конструювання методів навчання Обґрунтувати неможливість знаходження універсального методу навчання, який можна було б використовувати в різних умовах і ситуаціях.	4	5
8.	Форми організації навчальної діяльності учнів початкової школи Охарактеризувати основні системи організації навчання, що існували в історії розвитку школи.	4	5
9.	Оцінювання навчальних досягнень. Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи Порівняти основні види контролю, їх дидактичні функції.	4	5

10.	Ефективність і критерії ефективності процесу навчання у початковій школі Обґрунтувати переваги і вади уроку як основної форми організації навчання в сучасній школі	4	5
11.	Аналіз уроку як системи. Розкрити суть та особливості педагогічного самоаналізу уроку (письмово).	4	5
	Разом	42	55

7. Методи навчання

Лекція, бесіда, спостереження, роз'яснення, тестування, анкетування, розроблення проєктів, педагогічний пошук.

Методи навчання	→	Лекція
	→	бесіда
	→	Спостереження
	→	Роз'яснення
	→	Тестування
	→	Анкетування
	→	Розроблення проєктів
	→	Педагогічний пошук

8. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота												Мак. сума балів	Екз	Сума	
Форми роботи	Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				Змістовий модуль 2					40	100
Лекції	T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	T 9	T 10	T 11				
	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	11			
Семінарські зняття	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11		110			
Самостійна робота	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	55			

МКР	25	25	25	75		
251 : 60 = 4,18. РК – 4,18				251		

9. Методи контролю

Модульні контрольні роботи, самостійні роботи, індивідуальні творчі завдання.

Критерії оцінювання знань та вмінь студентів

Рівні	Характеристика
Високий	Студент вільно володіє навчальним матеріалом на підставі вивченої основної та додаткової літератури, аргументовано висловлює свої думки, проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі.
Достатній	Студент володіє певним обсягом навчального матеріалу, здатний його аналізувати, але не має достатніх знань та вмінь для формулювання висновків, допускає несуттєві неточності.
Задовільний	Студент володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або володіє частиною навчального матеріалу, уміє використовувати знання у стандартних ситуаціях.
Низький	Студент володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно.
Незадовільний	Студент не володіє навчальним матеріалом.

10. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Рейтингова оцінка	Значення оцінки	Оцінка за шкалою університету
A	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками	90 – 100 балів
B	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок	82 – 89 балів
C	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок	75 – 81 балів
D	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності	69 – 74 балів
E	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)	60 – 68 балів
FX	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання	35 – 59 балів
F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни	1– 34 балів

11. Наукові джерела

1. Бабанский Ю.К. Методы обучения в современной школе. – М.: Просвещение, 1985.
2. Бібік Н.М. Компетентність як результат шкільної освіти // Почат. шк. – 2010. – №9. – С. 3–6.
3. Бібік Н. М. Формування пізнавальних інтересів молодших школярів. – К.: Віпол, 1998. – 200 с.
4. Богуславський М. Розвиток теоретичних основ змісту загальної середньої освіти // Шлях освіти. – 2010. – № 1. – С. 2–8.
5. Бондар В. І. Дидактика. – К.: Либідь, 2005. – С. 6–37.
6. Державна національна програма «Освіта. Україна ХХІ століття» – К., 1994. – С. 11–14.
7. Державний стандарт початкової загальної освіти // Почат. освіта. – 2011. – № 18. – 43 с.
8. Дусаевичкий А. Г. Развитие личности в учебной деятельности. – М.: Дом педагогики, 1996. – 208 с.
9. Занков Л. В. Дидактика и жизнь. – М., 1968.
10. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору. – К.: Пед. думка, 2009. – 520 с.
11. Коваль Л. В. Сучасні навчальні технології в початковій школі: Навч.-метод. посіб. – Донецьк: ТОВ Юго-восток, 2006. – 227 с.
12. Комар О. А. Інтерактивна технологія в підготовці майбутніх учителів початкової школи: теорія і практика. – Умань: ПП Жовтий, 2010. – 326 с.
13. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід і українські перспективи / За заг. ред. О. В. Овчарук. – К.: К.І.С., 2004. – 112 с.
14. Кочерга О. Психологія шестирічних першокласників і адаптація до школи. – К.: Шк. світ, 2010. – 128 с.
15. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи. – К.: Почат. освіта, 2008. – 95 с.
16. Логачевська С. П. Диференціація у звичайному класі. – К., 1998. – 288 с.
17. Лозова В. Стратегічні питання сучасної дидактики // Шлях освіти. – 2003. – № 2. – С. 11–16.
18. Локшина О. І. Зміст шкільної освіти у країнах Європейського Союзу. – К.: Богданова А. М., 2010. – С. 167–181.
19. Лукіна Т. Моніторинг якості освіти. Теорія і практика. – К.: ВД «ІГІк. світ», 2006. – 128 с.
20. Мартиненко С. М. Основи діагностичної діяльності вчителя початкової школи. – К.: Київ. ун-т імені Б. Д. Грінченка, 2010. – 264 с.
21. Моделі розвитку сучасної української школи. – К.: СПД Богданова А. – М., 2007. – 240 с.
22. Монтессори М. Метод научної педагогіки / Под ред. З. Борисовой. – К., 1994.
23. Огнев'юк В. О. Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку. – К.: Знання України, 2003. – 450 с.

24. Оконь В. А. Введение в общую дидактику. – М., 1990. – С. 58-69.
25. Оншиків З. Організація навчально-виховного процесу в сільській початковій школі. – Тернопіль, 2011. – 244 с.
26. Поташник М. М. Требования к современному уроку. – М. : Центр пед. образования, 2007. – 272 с.
27. Психологічні чинники розвиваючого навчання в різних освітніх системах / За заг. ред. С. Д. Максименка. – К.: АПН України, 2000. – 276 с.
28. Савенков А. И. Одаренные дети в детском саду и школе. – М. : Академия, 2000. – 232 с.
29. Савченко О. Я. Якість початкової освіти: сутність і чинники впливу // Почат. шк. – 2009. – № 8. – С. 1–6.
30. Савченко О. Я. Початкова школа в системі 12-річної загальної середньої освіти // Почат. шк. – 2006. – № 3. – С. 2–7.
31. Савченко О. Я. Зміст шкільної освіти на рубежі століть // Шлях освіти. – 2000. – № 3. – С. 2-6.
32. Савченко О. Я. Умій вчитися. – К. : Освіта, 1998. – 190 с.
33. Сбруєва А. А. Тенденції реформування середньої освіти розвинених англomовних країн в контексті глобалізації (90-ті роки ХХ – початок ХХІ ст.): монографія. – Суми: ВАТ «Сум. обл. друк.», вид-во «Козацький вал», 2004. – 500 с.
34. Сисоєва С. Основи педагогічної творчості. – К.: Міленіум, 2006. – 346 с.
35. Сільська школа: стан, проблеми та перспективи розвитку / Наук ред. О. Я. Савченко; упоряд. І. С. Волощук. – К.: ВБФ «Школа майбутнього», 2000. – 184 с.
36. Стельмахович М. Г. Українська народна педагогіка. – К., 1997. – 218 с.
37. Сухомлинський В. О. Сто порад учителю // Вибрані твори: У 5 т. – К. : Рад. шк., 1976. - Т. 2.
38. Форбек М. Європейський стандарт шкільної освіти // Шлях освіти. – 1996.–№ 1. – С. 28-33.
39. Хоружа Л. Л. Етична компетентність майбутнього вчителя початкових класів: теорія і практика. – К., 2003. – 319 с.
40. Хуторской А. В. Современная дидактика: Учеб. для вузов. – СПб. : Питер, 2001. – С. 13–35.